

SOSYAL POLİTİKA KAVRAMLARI SÖZLÜĞÜ

~SÜRÜM 1~

Aralık 2012

Yayına Hazırlayan

Tayyar DOÇAN Planlama Uzmanı / Kalkınma Bakanlığı

Katkıda Bulunanlar

İbrahim KUZU Daire Başkanı / Kalkınma Bakanlığı
Gökhan GÜDER Daire Başkanı / Kalkınma Bakanlığı
Nuran TORUN Uzman / Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
Tuğba ŞAVLI Uzman / Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
Alkım KARAAĞAÇ Uzman / Ankara Kalkınma Ajansı
Merve SAYILGANOĞLU Uzman / Güney Marmara Kalkınma Ajansı
Merve ÇALHAN Uzman / İpekyolu Kalkınma Ajansı

SUNUŞ

“Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü”nün temel amacı, tüm kalkınma ajanslarının sosyal kalkınmaya yönelik uygulamalarında üzerinde mutabakata varılmış makul ve tek bir kavramsal çerçeveyi kullanmalarının sağlanmasıdır. Elbette, kaynağın ilgili diğer sosyal politika tarafları için de bir kılavuz olma niteliği zaman içerisinde belirginleşecektir.

Kurulmalarının ardından henüz kısa bir zaman geçmiş olmasına rağmen, en baştan beri hedeflenen, kalkınma ajanslarının faaliyetlerinin çeşitlendiği ve derinleştiği aşamaya sosyal politika alanında gelmiş bulunuyoruz. Bu aşamada sosyal politika alanının kendine has karmaşıklığı ve zenginliği içinde doğru kavramların kullanılması önem arz etmektedir. Çünkü isabetli politikaların belirlenerek istenen hedeflere ulaşılması ancak doğru kavramlar kullanılarak gerçekleştirilen planlama ve uygulama süreçleri ile mümkündür.

Ancak ne yazık ki sosyal politika alanında üzerinde mutabakata varılmış pek az kavram bulunmaktadır. Kalkınmaya ve sosyal olana bakıştaki farklılıklar, hemen tüm kavramların farklı anlayışlar etrafında ve dolayısıyla farklı şekilde tanımlanması ile sonuçlanmıştır. Bu sebeple sözlükte sosyal politika alanında faaliyet gösteren uluslararası kuruluşların farklı yaklaşımları değerlendirmeye alınmakla birlikte esasen özgün bir yaklaşımla ajanslar için en uygun çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Genel anlayış ile örtüşen kimi kavramlar içinse ilgili mevzuatında yapılan tanım korunmuştur.

Çalışmanın kamuoyu ile paylaşılmasının ardından sağlanacak geri bildirimler ile daha da geliştirilip genişletilmesini temenni ediyorum. Çalışmaya ilişkin her türlü önerinizi dogan@kalkinma.gov.tr adresine göndererek katkıda bulunabilirsiniz.

Süreçte desteğini esirgemeyen Genel Müdürümüz Sayın Nahit BİNGÖL'e, yayını hazırlayan Sayın Tayyar DOĞAN'a, emek veren Bakanlığımız ve ajans çalışanlarına teşekkür eder, çalışmanın hayırlı olmasını dilerim.

İbrahim KUZU

Daire Başkanı / Kalkınma Bakanlığı
Bölgesel Gelişme ve Yapısal Genel Müdürlüğü

Kalkınma Ajansları yerelin sosyo-ekonomik yapısını derinlemesine analiz ederek bölgesel kalkınmaya dinamik bir yapı kazandırmışlardır. Kapsadıkları bölgenin ihtiyaçlarına paralel olarak geliştirilen mali desteklerle bölgesel ekonomik kalkınmanın öncüsü olan kalkınma ajansları, sosyal alanda da politika geliştirerek sosyal kalkınma hamlesine yön vermektedirler. Ancak sosyal kalkınma, ekonomik kalkınmanın aksine kendine has karmaşıklığı ve zenginliği olan bir alandır. Özellikle de sosyal kalkınma alanında kullanılan kavramların içeriği konusunda yapılan farklı tanımlamalar, sosyal kalkınma alanında terminoloji birliği kurulmasının önündeki en önemli engellerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Politikalar Çalışma Grubu'nun sosyal kalkınma konusunda politika üretme ve farkındalık yaratma çalışmalarından biri olarak nitelendirebileceğimiz 'Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü', sosyal kalkınma alanında yaşanan terminoloji karmaşıklığını giderebilmek için sosyal kalkınma çalışan kurum ve kuruluşların, özellikle de kalkınma ajanslarının başucu kaynağı olabilecek bir sözlüktür. Bu yenilikçi çalışmada emeği geçen 'Sosyal Politikalar Çalışma Grubu'nu ve Kalkınma Bakanlığı uzmanlarını tebrik eder, sözlüğün geliştirilmesi yönünde her türlü desteğin verilmeye devam edeceğini belirtmek isterim.

Dr.Bülent ÖZKAN

İpekyolu Kalkınma Ajansı
Genel Sekreter

mutluluđu
paylařalım

Sosyal Politikalar Ağılımları alışma Grubu

A-B

Aktif işgücü piyasası politikaları (Active labor market policies):

İşgücü piyasalarındaki işleyiş bozukluklarını iyileştiren, mesleki becerileri geliştiren ve işgücü piyasalarının etkinliğini artıran politikalardır. Kamunun işçi-işveren eşleştirme ve danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim, sübvansiyon edilmiş istihdam (özel sektöre yönelik ücret ve istihdam sübvansiyonu, kendi işini kuranlara yardım ve doğrudan kamu sektöründe istihdam), gençlere ve engellilere yönelik istihdam politikaları bu sınıfta yer alır. Yalnızca gelir desteği veya iş gücü piyasasını düzenlemek için gerçekleştirilen erken emeklilik politikaları ise pasif işgücü piyasası politikalarıdır.

Aktif nüfus (Active population): Nüfusun 15-64 yaşları arasındaki kısmıdır.

Asgari ücret (Minimum wage): Ücretli çalışanların yaşamlarını insan onuruna yaraşır biçimde sürdürebilmelerini sağlamak için kamu otoritesi tarafından belirlenen ve hukuki düzenlemelerle ülke genelinde yürürlüğe konulan en düşük ücret düzeyidir.

Ayrımcılık (Discrimination): Bir kişiye ya da sosyal gruba, dini inancı, siyasi görüşü, etnik kökeni, cinsiyeti, yaşı, medeni hali veya bedensel engeli gibi belli özelliklerinden dolayı önyargılı/olumsuz davranılmasıdır.

Bağımlı nüfus (Dependent population): Nüfusun 0-14 yaş aralığındaki ve 65 yaş üzerinde kalan kısmıdır.

Beşeri sermaye (Human capital): Bireylerin bilgi, yetenek ve tecrübelerinin bileşiminden oluşan ve ekonomik değer yaratmak için kullanılabilecek stok değeridir.

Bilgi toplumu (Information society) : Teknolojinin bireysel, sosyal ve profesyonel aktivitelerde yaygın bir şekilde kullanılması ve dijital verilerin farklı mekânlar arasında hızlı bir şekilde transferi ve değişimi sayesinde günlük hayatında yüksek düzeyde bilgi kullanım yoğunluğuna erişmiş insanlardan oluşan toplumdur.

Cinsiyete dayalı ücret farkı (Gender pay/wage gap): Erkek ve kadın kazançları arasındaki farkın erkek kazancının yüzdesi olarak ifadesidir. İstihdamdaki tüm erkek ve kadınların ortalama ücretlerine göre de hesaplanabilmekle birlikte, aynı meslek veya eğitim düzeyindeki kadın ve erkeklerin ücret düzeylerinin karşılaştırılması daha sağlıklı sonuçlar verir.

Çalışan (Worker): Ücretli, maaşlı, yevmiyeli, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak bir iktisadi faaliyette bulunan veya iş ile ilişkisi devam eden 15 ve daha yukarı yaştaki kişidir.

Çocuk (Child): Yaşı 0 ile 18 arasında bulunan kişidir.

Engelli (Disabled): Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal veya sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişidir.

Esnek çalışma (Flexible working): İşverenin ve çalışanın toplu iş sözleşmesi veya hizmet akdi gibi hukuki araçları da kullanarak çalışma koşullarını ihtiyaçlara göre değişik şekilde düzenleyebilmelerine imkân veren bir çalışma biçimidir. Esnek çalışmaya örnek olarak, çalışanın belli işleri evden çalışarak yapması, belirli saatler sabit kalmak üzere günlük çalışma saatlerini kendisinin belirlemesi ve daha sonra telafi etmek üzere belli günler az ya da hiç çalışmaması verilebilir.

Eşit işe eşit ücret ödeme ilkesi (Equal pay for work of equal value): Aynı işyerinde, aynı değerinde işleri, aynı verimle görenlerin ücretleri arasında bir farklılık bulunmamasıdır.

Fırsat eşitliği (Equality of opportunity): Eğitim, istihdam, terfi, temel haklar, kaynak dağılımı ve diğer alanların; yaş, cinsiyet, dini inanç, etnik köken, siyasi görüş gibi yetenek, performans ve iş yapma kapasitesi ile ilgili olmayan diğer bireysel karakteristiklerden bağımsız olarak tüm vatandaşların erişimine eşit düzeyde açık olmasıdır.

G-H

Gelir dağılımı (Income distribution): Bir ülkenin toplam gayri safi yurtiçi hasılasının, o ülkede yaşayan insanlar, sektörler ve bölgeler arasında nasıl dağıldığıdır. En yaygın kullanılan gelir dağılımı ölçüm metodu Gini katsayısıdır.

Genç (Young): Yaşı 15 ile 29 arasında bulunan kişidir. 15-24 şeklinde de kullanılabilir, bu nedenle terim kullanılırken yaş aralığı verilmesi gereklidir.

Göçmen (Immigrant): Mülteci tanımında bulunan nedenlerin dışında, çoğu zaman ekonomik gerekçelerle ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin bilgi ve izni ile yerleşen kişidir. 5543 Sayılı İskân Kanununa göre göçmen, Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek niyetiyle yurtdışından Türkiye'ye gelen kişilerdir. (bknz. "mülteci", "sığınmacı" ve "kaçak göçmen")

Hanehalkı (Household): Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, kazanç ve masraflarını ayırmayan, konutun hizmet ve yönetimine katılan bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluktur.

Hayat boyu öğrenme (Lifelong learning): Kişisel veya mesleki amaçlara yönelik olarak, içsel bir motivasyonla, sürekli ve gönüllü olarak bilgi edinme peşinde olmaktır. Kişisel gelişimi, rekabet gücünü, istihdam edilebilirliği, sosyal içermeye ve aktif vatandaşlığı artırması açısından önemlidir.

İnsana yakışır iş/insan onuruna yaraşır iş/düzgün iş (Decent work): Adil düzeyde gelir, iş güvenliği ve sosyal koruma sağlayan; çalışanların kişisel gelişimlerini ve sosyal uyumlarını artıran, insanlara iş yerine ilişkin çekincelerini açıklama, hayatlarını etkileyecek karar verme süreçlerine katılma özgürlüğü sağlayan ve tüm çalışanlar için eşit fırsat ve eşit muamele ortamı sağlayan iştir. ILO tarafından kavramlaştırılan insana yakışır iş; istihdam olanakları, çalışan hakları, sosyal güvenlik ve sosyal diyalog şeklinde dört bileşenden oluşan bir politika çerçevesi olarak kabul edilir.

İstihdam edilebilirlik (Employability): Bir insanın mevcut bilgi, yetenek ve tecrübesi ile iş bulabilme ve işgücünde kalabilme kapasitesidir.

İş güvenliği ve sağlığı (Occupational safety and health /health and safety at work): İşin yapılması sırasında işyerindeki fiziki çevre şartları sebebiyle işçilerin maruz kaldıkları sağlık sorunları ve mesleki risklerin ortadan kaldırılması veya azaltılması suretiyle işçilere uygun bir çalışma ortamı sağlanmasıdır.

İş gücü (Labor force): Hâlihazırda istihdam edilen veya iş arayan insanların tamamıdır.

İşgücüne katılım oranı (Labour force participation rate): Hâlihazırda istihdam edilen veya iş arayan insanların kurumsal olmayan (öğrenciler, yahut hapisane, kışla, huzurevi vb. kurumlarda ikamet edenler dışında kalan) 15 yaş üstü nüfusa oranıdır.

İşsiz (Unemployed): Belirli bir referans dönemi içinde istihdamda olmayan, iş aramak için son 3 ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış yani herhangi bir girişimde bulunmuş ve iş bulunduğu takdirde 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan yetişkindir.

İşsizlik (Unemployment): Belirli bir mekânda ve belirli bir zaman dilimi içinde, cari ücret haddinde çalışmaya hazır ve istekli olduğu halde iş bulamayan kurumsal olmayan (öğrenciler veya hapisane, kışla, huzurevi vb. kurumlarda ikamet edenler dışında kalan) ve 15 yaş üzerinde kişilerin bulunması durumudur.

Arizi işsizlik (Frictional unemployment): İnsanların bir işten ya da meslekten diğerine geçişleri sırasında işsiz kalmaları nedeniyle gözlenen işsizliktir. Arizi işsizliğin temel sebepleri, işgücü piyasalarının iyi organize olmayışı, işgücü piyasasındaki bilgi ve mobilite eksiklikleri, ve insanların daha iyi koşullara sahip işlere geçmek istemesidir.

Gizli işsizlik (Disguised unemployment): Herhangi bir işyerinde ya da sektörde bir miktar işgücü üretimden/faaliyetten çekilse dahi toplam çıktıda bir azalma olmaması durumudur. Bu işsizlik türü genellikle organizasyonel yetersizliklerden kaynaklanır.

Konjonktürel işsizlik (Cyclical unemployment): Ekonominin küçülme dönemlerinde üretim hacminin daralmasının işgücü talebini azaltması nedeniyle ortaya çıkan işsizliktir.

Mevsimsel işsizlik (Seasonal unemployment): Belli ekonomik aktivitelerin gerektirdiği işgücü ihtiyacının mevsimsel olarak dalgalanması nedeniyle işgücü talebinin azaldığı dönemlerde ortaya çıkan işsizliktir. Tarım sektöründe yaygın olarak görülmektedir. Tarım sektöründe işgücü talebi ekim, hasat, çapalama ve harman dönemlerinde yoğunlaşmış olup bu dönemler dışında oldukça düşük düzeydedir. Tarımda çalışan işgücü bu dönemlerde işsiz kalmaktadır. Mevsimsel işsizlik inşaat sektöründe de yaygın olarak görülmektedir. Özellikle kış aylarının yapım işlerine elverişliliğinin düşük olduğu bölgelerde kışın azalan işgücü talebi beraberinde bu sektörde çalışanların işsiz kalmasını getirmektedir.

Teknolojik işsizlik (Technological unemployment): Emek yoğun üretim metotlarından sermaye yoğun üretim metotlarına geçiş sürecinde işgücü talebinin azalması sonucu ortaya çıkan işsizliktir.

Yapısal işsizlik (Structural unemployment): İşgücü arzının bilgi, yetenek, tecrübe, meslek ve coğrafi dağılımının işgücü talebiyle uyumsuzluğundan kaynaklanan işsizlik türüdür. En yaygın sebepleri arasında işyerlerinde üretim teknolojilerinin gelişmesi sonucu mevcut işgücü arzının niteliğinin işgücü talebinin niteliğine uyum sağlayamaması gelmektedir. İşsizlik türleri içinde çözümü en uzun süre gerektirenidir.

Kaçak göçmen (Illegal immigrant): Gittikleri ülkenin otoritelerine kendilerini bildirmeden veya iznini almadan o ülkede yaşayanlardır.

Kayıtdışı istihdam (Informal employment): Niteliği itibarıyla resmi kayda tabi işlerde çalışarak istihdama katılan kişilerin çalışmalarının gün veya ücret olarak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına hiç bildirilmemesi ya da eksik bildirilmesidir. Kayıtdışı istihdam, devletin vergi geliri kaybına uğraması, kayıtdışı istihdam edilenlere işverenlerce resmi işyeri mevzuatı uyarınca sağlanması gereken iş güvenliği ve sağlığı koşullarının sağlanmaması ve kayıtdışı çalışanların sosyal güvenlik sisteminden yararlanamaması nedeniyle çalışanların refahını olumsuz etkiler.

Kayıtdışı sektörde istihdam (Employment in informal sector): Resmi bir kaydı ve tüzel kişiliği olmayan, üretiminin en azından bir kısmının satış ya da değişim amacıyla yapılan, çalışan kişi sayısı belirli bir büyüklüğün altında olan, birincil tarım faaliyetleri dışındaki alanlarda faaliyet gösteren iş yerlerinde çalışılmasıdır.

Kent (Urban area): İdari statüsüne bakılmaksızın 20.001 ve daha fazla nüfusu bulunan yerleşim yerleridir. Alternatif birçok tanımın olduğu ve bazılarının Türkiye'de de kullanıldıkları göz ardı edilmemelidir.

Kentleşme (Urbanization): Bir ülkede kent sayısının (kapsanan toplam kentsel alan artarak) artması veya mevcut kentlerin (nüfus, ekonomik aktivite hacmi veya kapsanan mekânın) büyümesidir. Kentleşme ile birlikte genellikle, işbölümü ve uzmanlaşmanın artması, duygusal ve ataerkil ilişkilerin yerini profesyonel ve karşılıklı çıkara dayalı ilişkilerin alması, barışçıl bir şekilde bir arada yaşamının belli genel toplumsal kural ve normlara uyulması ile mümkün olacağı anlayışının toplumda yerleşmesi süreçleri de yaşanmaktadır.

Kır (Rural area): İdari statüsüne bakılmaksızın 20.000 ve daha az nüfusu bulunan yerleşim yerleridir. Alternatif birçok tanımın olduğu ve bazılarının Türkiye'de de kullanıldıkları göz ardı edilmemelidir.

K

Kırılganlık (Vulnerability): Bireylerin, hanehalklarının ve sosyal grupların gelecekte yoksulluğa düşme ihtimalini ifade eder. Kırılganlık, yoksulluğun bir bileşeni olduğu kadar, yoksulluğun ortaya çıkmasının ve sürekliliğinin de bir sebebidir. Gelecekte yoksulluğa düşme ihtimali hanehalklarını bazı koruma stratejileri geliştirmeye yöneltebilir. Ancak öğün sayısını düşürmek, sağlık harcamalarını ertelemek, çocukları okuldan almak ve çocuk işçiliğine yönelmek, kayıtdışı istihdama başvurmak, daha az verimli ancak daha istikrarlı ve risksiz tarım ürünleri üretmek gibi kimi koruma stratejileri, var olan yoksulluğu derinleştirdikleri ve sürekli kıldıkları için uzun vadede işlevsel değildirler. Bu sebeple kırılganlık özellikle hedef alınması gerekli bir problemdir.

Kurumsal kapasite (Institutional capacity): Genel anlamıyla bir kurumun istediği çıktıları üretebilme kapasitesidir. Temelde yönetim kapasitesinin bir ölçümüdür, bu kapasite hem yetkin bir şekilde karar alma hem de bu kararları etkili bir şekilde uygulamayı içerir.

Memnuniyet (Satisfaction): İhtiyaçların ve isteklerin karşılanmasıyla doğan tatmin duygusudur. Yaşam memnuniyeti bir mekândaki refahın en önemli göstergelerinden biridir.

Mesleki hareketlilik (Occupational mobility): Çalışılan iş ya da meslek bırakılarak, yeni bir iş ya da meslekte çalışma doğrultusundaki değişiktir.

Mutluluk (Happiness): Acı, keder ve ızdırabın yokluğu ve bunların yerine sevinç, neşe ve tatmin duygularının varlığıyla karakterize edilen durum; hayattan genel olarak memnun olma halidir.

Mülteci (Refugee): Ülkesinde dil, din, ırk, etnik köken, siyasal düşünce ya da sosyal konum nedeniyle kendisini tehdit ya da baskı altında hissederek ülkesini terk edip başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir. Türkiye 1951 tarihinde Mültecilerin Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonunu imzalayan ülkeler arasında yer almıştır. Ancak Türkiye, Konvansiyona bir coğrafî kısıtlama ile imza atmıştır, buna göre yalnızca Avrupalıları mülteci olarak kabul etmekte olup, Avrupalı olmayanlar mülteci statüsü verilmeyip, yalnızca geçici süreli olarak ülke topraklarında misafir edilmektedir. (bknz. “sığınmacı” ve “göçmen”)

Özel ihtimam/ilgi/politika gerektiren sosyal gruplar (Social groups in need of targetted policies): Toplumun çoğunluğunun sahip olduğu siyasi, ekonomik ve sosyal haklara ve araçlara ulaşmalarının önünde engeller bulunan ve bu sebeple kendi kendilerine yeter olmayan sosyal gruplardır. Kadınlar, azınlıklar, engelliler, yaşlılar, çocuklar ve yoksullar bu grupların tipik örnekleridir.

Refah (Welfare): İnsanlara rahat, sağlıklı ve güvenli bir hayat temin edebilecek çeşitli imkânların ve koşulların var olmasıdır.

S

Sığınmacı (Asylum seeker): Ülkesinde dil, din, ırk, etnik köken, siyasi düşünce ya da sosyal konum nedeniyle kendisini tehdit ya da baskı altında hissederek ülkesini terk edip başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülkenin yetkilileri tarafından soruşturma safhasında olan kişidir. Sığınmacının asıl amacı, Türkiye’de kalmak değil, Türkiye üzerinden güvenli bir üçüncü ülkeye geçmektir. İskân Kanununun 3. maddesine göre “Türkiye’de yerleşmek maksadıyla olmayıp bir zaruret ilcasıyla muvakkat oturmak üzere sığınanlara sığınmacı denir”. (bknz. “mülteci” ve “göçmen”)

Sosyal bütünleşme (Social integration): Tüm bireylerin ırk, cinsiyet, dil ve din farkı gözetilmeksizin haklarını ve sorumluluklarını toplumun diğer bireyleri ile eşit şekilde ve tam olarak idrak ettiği ve topluma bu doğrultuda katkıda bulunduğu eşit ve dinamik bir toplumun oluşturulabilmesi için gerekli değer, ilişki ve kurumların kurulması sürecidir.

Sosyal dayanışma (Social solidarity): Bir toplumda yaşayan insanlar arasındaki yakınlaştırmacı bağlar ve karşılıklı yardım ve işbirliğidir.

Sosyal dışlanma (Social exclusion): Bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan medeni, siyasi, ekonomik ve sosyal haklara bazı kişi ve sosyal gruplar tarafından tamamen veya kısmen ulaşamamasıdır. Sosyal dışlanma, işsizlik, düşük ücretli çalışma, yoksulluk, gelir dağılımı dengesizliği, sosyal korumanın yetersizliği gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir. Dışlanmış kişiler her zaman yoksul kişiler değildir. Örneğin azınlıklar, göçmenler ve kadınlar yoksul olmasalar dahi çeşitli mekanizmalar ile toplumdan dışlanmış ve bu sebeple yukarıda belirtilen haklara ulaşamıyor olabilirler.

Sosyal esenlendirme/rehabilitasyon (Social rehabilitation): Hedeflenen bir topluluğun sosyal (ve ekonomik) yeterliliğinin artırılması amacıyla gerçekleştirilen onarma, güçlendirme ve yeniden kazanma faaliyetleri bütünüdür. Sosyal esenlendirme faaliyetleri genellikle terör ve benzeri sebeplerle yerinden olmuşlar için kullanılmaktadır.

S

Sosyal gelir (Social income): Yeterli bir gelir güvencesi bulunmayanların yaşamları boyunca sürekli ve düzenli biçimde yapılan ödemelerle elde ettikleri gelirdir.

Sosyal girişimcilik (Social entrepreneurship): Toplumsal bir problemin çözümünü için yeni bir ürün/hizmet, süreç ya da kurumsal yapı önerisi içeren sürdürülebilir ve yaygınlaştırılabilir çözümleri, girişimcilik vasıflarına ancak kâr amacı gütmeyen hayata geçirmektedir.

Sosyal güvenlik (Social security): Hastalık, işsizlik, yaşlılık ve ölüm gibi risklerin doğrudan bireyleri ya da mensubu oldukları hanehalkını geçici veya sürekli olarak kazançtan mahrum bırakması nedeniyle ortaya çıkabilecek fakirliğe karşı insanların korunmasına yönelik genel tedbirler sistemidir.

Sosyal içerme (Social inclusion): Bireylerin, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata ve kamu hizmetlerine eşit düzeyde erişimlerinin ve hayatlarını etkileyen karar verme süreçlerine katılımlarının sağlanarak, hayata başlama noktalarından bağımsız olarak potansiyellerini tam olarak hayata geçirebilmelerini sağlamak amacıyla geliştirilen politikaların ve faaliyetlerin yer aldığı süreçtir.

Sosyal kalkınma (Social development): Kalkınmanın; sürdürülebilir, farklı toplum kesimleri için eşit ve içerici, yoksul ve kırılgan grupları kalkınma sürecine katılımları için güçlendirici olmasıdır.

Sosyal koruma (Social protection): Hastalık, doğum, engellilik, yaşlılık, işsizlik, ekonomik kriz ve doğal afetler gibi insanların gelir düzeyini ya da refahını olumsuz etkileyen durumların ve kronik yoksulluğun engellenmesi, yönetilmesi ve bu durumların üstesinden gelinmesi çabalarında bireylerin, hanehalklarının ve sosyal grupların desteklenmesi amacıyla sağlanan imkânlar bütünüdür.

S

Sosyal politika (Social policy): Bir ülkede yaşayan tüm bireyler için, özellikle de ayrıca bakıma ve korunmaya gereksinimi olanlar için geliştirilen, koruyucu, güçlendirici, sosyal adalet ve eşitliği sağlayıcı hizmetler bütünüdür.

Sosyal sermaye (Social capital): Bir grubun üyeleri tarafından benimsenen, grubun ortak amaçları için çalışabilme yeteneğini belirleyen, resmi olmayan ağ, norm ve değerlerdir. Sosyal sermaye bireylerin ve grupların ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmelerini kolaylaştıran karşılıklı güvene dayanan bağlar olarak da tanımlanır.

Sosyal uyum (Social cohesion): Bir toplumun tüm sosyal gruplarındaki tanınma, aidiyet, dâhil olma ve meşruiyet hissini yaratılması sürecidir. Servet ve gelir farklarının azaltılması, farklı toplum kesimlerinin marjinalleşmesine izin verilmemesi, insanlarda toplumun diğer fertleri ile aynı zorluklarla yüzleştiği ve aynı topluluğun parçası olduğu anlayışının geliştirilmesi ile gerçekleşebilir.

Sürdürülebilirlik (Sustainability): Mevcut sistem çerçevesinde belirli bir durum ya da sürecin devam ettirilebilirliğidir. Sosyal kalkınma program ve projeleri kapsamında sürdürülebilirlik, dışsal yardımların kesilmesinin ardından, program ya da proje ile sağlanan iyileşmenin, yaratılan iç dinamikler sayesinde kendiliğinden devam edebilme yetisine sahip olmasıdır.

Sürdürülebilir kalkınma (Sustainable development): Kalkınma sürecinde insan ihtiyaçları için kullanılan kaynakların, gelecek nesillerin ihtiyaçları için de kullanılabilmesini temin edecek şekilde kullanılmasıdır.

Toplumsal/sosyal baskı (Social pressure): Bireyin doğuştan getirdiği özellikleri, ait olduğu kültürün gelenek ve göreneklerine uygun davranışları, toplum içindeki sosyo-ekonomik konumu, tercihleri gibi kimi özelliklerinden dolayı, çevredeki kişilerin baskısını bakış, duruş, tavır ve davranış olarak hissetmesidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği (Gender equality): Kadın ve erkeğin toplumsal ve özel hayatın her alanında eşit şekilde temsil edilmesi, eşit haklara sahip olması ve eşit düzeyde saygı görmesidir.

Yaşam kalitesi (Quality of life): İnsanların ve toplumların, gelir düzeylerinin, iş kalitelerinin, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının, eğitim düzeylerinin, yaşadıkları fiziksel çevrenin ve sosyal yaşantılarının bileşiminin genel niteliğidir.

Yaşlı (Elderly): 65 yaşın üzerindeki kişilerdir.

Y

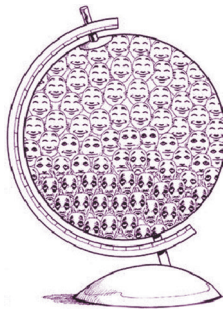
Yoksulluk (Poverty): Gıda, temiz içme suyu, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel insan ihtiyaçlarının dahi karşılanamamasının karakterize ettiği durumdur.

Mutlak yoksulluk (Absolute poverty): Yalnızca yaşamları için gerekli olan asgari düzeydeki barınma, gıda ve giyim masraflarını karşılayabilecekleri gelir düzeyinde bulunan insanların durumudur. Görelî yoksulluğun aksine, mutlak yoksulluk tanımında bireylerin yoksulluk durumu, başka bireylere kıyasla değil belirli asgari geçim eşik değerlerine göre belirlenmektedir.

Görelî yoksulluk (Relative poverty): İçinde yaşanılan toplum tarafından makul olarak nitelendirilen yaşam standartlarının altında yaşayan insanların durumudur. Görelî yoksulluk tanımında bireylerin yoksulluğu toplumun ortalama gelirinin belirli bir yüzdesinin altında olup olmaması ile belirlenmektedir. Ülkemizde TÜİK tarafından açıklanan görelî yoksulluk tanımında eşdeğer fert başına medyan gelirin yüzde 50'si eşik değer olarak kullanılmaktadır.

Kronik yoksulluk (Chronic poverty): Bir kişi, hanehalkı ya da toplumun maruz kaldığı yoksulluğun uzun zaman sürmesi ve nesilden nesile devredilmesi durumudur.

Yönetişim (Governance): Karar verme ve bu kararları uygulama süreçlerine ilgili paydaşların dâhil edilerek, bu süreçlerin karşılıklı diyalog içinde ve çoğulcu bir şekilde gerçekleştirilmesidir.

KAYNAKÇA

Francis Fukuyama, Social Capital, <http://tannerlectures.utah.edu/lectures/documents/Fukuyama98.pdf>

International Labor Organizaton, <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>

International Labor Organizaton, Statistical definition of informal employment: Guidelines endorsed by the Seventeenth International Conference of Labour Statisticians (2003), <http://ilo.org/public/english/bureau/stat/download/papers/def.pdf>

Kuruluştan Bugüne Kalkınma Ajanslarında Sosyal Politikalar, <http://www.karacadag.org.tr/ContentDownload/kalk%C4%B1nma-ajanslar%C4%B1ve-sosyal-politikalar-Raporu.pdf>

OECD Development Centre, What Can Developing Countries Learn From OECD Labour Market Programmes and Policies?, <http://ideas.repec.org/p/oec/devaaa/93-en.html>

OECD Insights- Human Capital: How What You Know Shapes Your Life, <http://www.oecd.org/dataoecd/29/51/38435942.pdf>

OECD Glossary of Statistical Terms, <http://stats.oecd.org/glossary/index.htm>

Steven E. Mayer, What is a “Disadvantaged Group?”, http://www.effectivecommunities.com/pdfs/ECP_DisadvantagedGroup.pdf

The World Bank, An OED Review of Social Development in Bank Activities, [http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddoelib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/27AE580F6EB07E6285256E3E00732D2C/\\$file/social_development.pdf](http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddoelib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/27AE580F6EB07E6285256E3E00732D2C/$file/social_development.pdf)

The World Bank- Glossary, <http://www.worldbank.org/depweb/beyond/global/glossary.html>

The United Nations, Department of Economic and Social Affairs (DESA) - Economic and Social Council (ECOSOC), <http://social.un.org/index/SocialIntegration/Definition.aspx>

The United Nations, International Youth Year Preparations, <http://social.un.org/index/Youth/FAQs.aspx>

The United Nations, Report of The World Summit For Social Development <http://www.un.org/documents/ga/conf166/aconf166-9.htm>

The United Nations, Research Institute For Social Development, Combating Poverty and Inequality: Structural Change, Social Policy and Politics, <http://www.unrisd.org/publications/cpi>

TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2011, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=15

1944 Philadelphia Deklarasyonu, <http://www.ilo.org/ilolex/english/iloconst.htm>

5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5378&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

~SÜRÜM 1~
Aralık 2012

SOSYAL POLİTİKA KAVRAMLARI SÖZLÜĞÜ

